

Айдінян А. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ІМПЕРАТИВИ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

На перетині XX-го і XXI-го століть сформувалися необхідні і достатні умови формування глобальної парадигми розвитку як об'єктивно зумовленої та безальтернативної і водночас надскладної, суперечливої і дискусійної. В систематизованому відповідно до сучасних критеріїв вигляді теоретичний арсенал дослідження глобалізації характеризується розумінням:

- по-перше, закономірності і незворотності глобалізаційного процесу;
- по-друге, цивілізаційної цілісності людства у науково-технологічному, економічному і соціальному планах;
- по-третє, міждисциплінарності наукових пошуків і практичних аналітичних оцінок.

В академічних дослідженнях глобалізації більшість зарубіжних і вітчизняних учених з метою поглиблення й деталізації аналізу цього загалом єдиного процесу виокремлюють політичний, науково-технологічний (насамперед інформаційний), економічний і соціокультурний компоненти, а також історичні й цивілізаційні аспекти.

Економічна глобалізація характеризується її дослідниками загалом як вихід міжнародної економіки на найвищий рівень розвитку із системною інтернаціоналізацією умов і сфер людської життєдіяльності [1]. Вона стала безпрецедентним теоретичним і практичним феноменом кінця XX – початку XXI століть, якісно видозмінила умови, фактори і критерії розвитку особистостей, корпорацій, галузевих і територіальних локалітетів, сфер і секторів національних економік, міжнародних інтеграційних угруповань різного типу.

У кількісному плані економічну глобалізацію характеризують велетенські масштаби безпосередньо міжнародного виробництва, обміну і споживання,

динамічні параметри випереджувального зростання міжнародної торгівлі товарами та послугами й особливо – прямих і портфельних іноземних інвестицій та валютних операцій.

Узагальнено кількісно-якісні ознаки економічної глобалізації відображають процеси:

– транснаціоналізації, коли сьогодні майже 82 тис. ТНК із понад 825 тис. зарубіжних підрозділів контролюють до половини глобальної промисловості, 2/3 глобальної торгівлі, 4/5 патентів і ліцензій. За оцінками ЮНКТАД, упродовж 1990–2014 років додана вартість, вироблена іноземними філіями ТНК, зросла із 1,0 до 7,9 трлн дол. США, їхні сумарні активи – з 3,9 до 102,0 трлн дол., сукупний продаж – з 4,7 до 36,4 трлн дол., кількість зайнятих – з 20,6 до 75,7 млн осіб, а експортна діяльність – з 1,4 до 7,8 трлн дол. [2, с. 18];

– регіоналізації, що характеризується створенням і функціонуванням понад 85 інтеграційних угруповань [3, с. 563], коли кількість регіональних торговельних угод різного типу, за даними Секретаріату СОТ, у 2015 році сягнула 619, з них: 233 – зони вільної торгівлі, 128 – угоди про економічну інтеграцію, 29 – угоди про митні та подібні їм союзи. Серед них наймогутнішими і дієвими є Європейський Союз, Північноамериканська зона вільної торгівлі, Асоціація країн Південно-Східної Азії, на які припадає понад 50% глобального ВВП. Вражає сучасна динаміка регіональних угод. Нині йдеться про трансрегіоналізацію глобального економічного простору [4], коли ініціюються угоди на кшталт зон вільної торгівлі ЄС – США, ЄС – Китай, США – Індія тощо;

– глобальної інституціоналізації, адже зараз функціонують сотні міждержавних і тисячі недержавних міжнародних організацій, що різними правовими, економічними й неекономічними засобами регулюють інтернаціональні потоки товарів, послуг, фінансів, інвестицій, інновацій, людських та інтелектуальних ресурсів. Найвпливовішими та глобальними за масштабами та інструментами впливу серед них є МВФ, Світовий банк, Світова організація торгівлі, Міжнародна організація праці.

Вирішального впливу на становлення глобальної економіки практично значимої неоліберальної методологічної тріади:

- 1) мотивацій і процесів глобальної корпоратизації;
- 2) регіонально-континентальної консолідації;
- 3) ринкової інституціоналізації та глобальної циклічної регулятивної гармонізації.

Загалом, взаємопов'язані процеси транснаціоналізації, регіоналізації та інституціоналізації, на наш погляд, можна визначити як «неоліберальну глобалізаційну тріаду», в якій ключовими її рушійними силами є принципові науково-технологічні та організаційно-економічні зрушення на засадах всеосяжної інформатизації.

Зарубіжні і вітчизняні дослідники, базуючись на доволі відмінних методологічних платформах, загалом солідарні в тому, що за умов глобалізації генеруються технологічні, інформаційні, економічні, соціокультурні, політичні й міжцивілізаційні виклики та поглиблюються суперечності, що зумовлюють відповідні асиметрії сучасного економічного розвитку. Своєю чергою, глобальні економічні асиметрії (фінансово-інвестиційні, виробничі, торговельні, інфраструктурні) розглядаються в контексті асиметрій технологічних та інформаційних, що в неоднорідному соціокультурному середовищі зумовлює геополітичні й міжцивілізаційні асиметрії.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О. Особливості національної інноваційної системи. *Схід*, 2006. № 4(76). С. 53–57.
2. World Investment Report 2015: Reforming International Investment Governance. Key Messages Overview. UNCTAD, 2015.
3. Міжнародна економіка: [підручник] / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук. – К.: КНЕУ, 2014. – 762 с.
4. Хейфец Б. Трансрегионалізація глобального економічного пространства. *Общество и экономика*, 2016. № 6. С. 19-42.